

Cultura y Sociedad

Rutes de llegenda

Gaspar Jaén i Urban

IL·LUSTRACIÓ
ISRAEL NICOLÁS

Quan el batejaren a l'església del raval de Sant Joan, son pare li posà el mateix nom que portava ell, però ningú entre el veïnat no el conegué mai com a Francesc Cantó, fill de Francesc Cantó, sinó com Cantonet. I encara podria haver anat pitjor la cosa; figureu-vos si li hagueren dit Cantoniú o Cantonorro. En tot cas, la qüestió del nom acabà no important-li perquè no era la seua pitjor desgràcia. Sa mare va morir en el part, i això sí que fou trist; Cantonet quedà orfe de mare. I povil, perquè el pare, per sort, mai no es tornà a emparellar. Però, a més, en contrast amb la galana figura paterna, ell era de naixement lleig i geperut. Ni la companyia i el suport constant del pare i de l'àvia, ni la bona veu i la bona entonació en el cant que mostrà ja des de ben *xequico*, ni la seua bondat, no evitaren que Cantonet, a mesura que creixia, se sentís més i més dissortat.

Son pare havia fet de costurer en un taller d'espadnyes, però ara treballava de guaita de costa i feia horaris intensius a la feina: cada dilluns agafava el cavall, se n'anava al trot fins a la torre costanera del Pinet, on l'havia destinat el Consell de la Vila, i hi passava dies i nits guaitant l'horitzó, per si de cas albirava embarcacions enemigues alertar immediatament la població.

Quan no tenia escola, Cantonet passava els dies amb son pare a la torre del Pinet. Vora la torre hi havia una horteta on Cantonet plantava tot de verdures de temporada. A més de cantar en l'escolania de la parròquia, aquesta dedicació agrícola era el major delit que

Cantonet

tenia Cantonet.

Cantonet era matiner i, gràcies a això, pogué viure ben despert el dia més gran de la seua vida. Eren les vacances de Nadal i, mentre el pare vigilava al terrat de la torre, ell treia els caragols que rosegaven les verdures. De sobte oí que el pare cridava. Era l'alba del 29 de desembre de l'any 1370. El dia era: no hi havia núvols al cel, ni boira a la mar. Pare i fill, agafats pel muscle, a la platja del Tamarit, al lloc dit de les Assutzenes, veïren una barcota que s'acostava a la riba, tota tancada, sense tripulants, ni velam, ni eixàrcies, ni escàlems, ni remes a la vista. Pensaren que contindria roba o queviures procedents d'un vaixell naufragat. Llançaren cordes, hi nugaren el cavall, i van traure la barca de l'aigua. I és ben sabut, car ho expliquen totes les cròniques antigues, el que van veure en desclavar la tapa: embolicada amb flocs de cotó i de buata de mil colors lluminosos hi havia una preciosa imatge de vestir de la Mare de Déu de l'Assumpció, de grandària natural, amb la cara morena envoltada per una toca mongívola, pobrament vestida, amb els peus descalços protegits per unes lleugeres sandàlies de cuir i amb les mans ajuntades en pregària; tenia els ulls esbatanats, com si encara estigués espantada amb l'ensurt del naufragi; i, en examinar bé l'exterior de l'arca, van llegir un rètol gravat en el fustam: «Sóc per a El». Pare i fill, tremolant d'emo-

ció, taparen l'arca, la camuflaren amb palmes, se'n pujaren tots dos al cavall i, al galop, es dirigiren a la vila a donar compte a l'autoritat d'aquell fet estrany i miraculós. En haver donat la nova, se n'anaren a descansar a sa casa del raval.

Es feu pregó pel poble i pels ravals. I l'endemà de matí per les Portes Encarnades baixava una gran gentada, com una romeria, amb palmes verdes a les mans; carros, carretes i cavallerisses de tota mena s'adornaven amb paper fi de mil colors; tothom volia anar fins a la platja i rebre la imatge vinguda miraculosament per la mar. Entre les autoritats hi anava Cantonet vestit amb uns saragüells i amb una túnica nous de trinca fets amb retalls de tela groga i vermella que figurava la bandera de quatre barres de la Corona d'Aragó. Portava a les mans un penó de tela amb figures marianes pintades i, al cap, un capellet de vellut, també d'oriflama. Abans d'eixir amb la processó, Cantonet, amb la gepa i la lletjor dissimulada sota els setins i les sedes, es mirà a l'espill de cal sastre i, per un moment, se sentí feliç.

Una vegada instal·lada a l'altar major de l'església, aquella imatge marinera es demostrà d'immediat

molt miraculosa. Tota la gent del poble se'n feia veus que havia resuscitat, amb gran alegria dels desconsolats pares, una pobra xiqueta que s'havia ofegat en caure a la séquia Major. I tothom havia vist també, amb gran admiració, que un diumenge, mentre assistien a la missa major, s'havia congregat un immens eixam d'abelles per reparar, tot afegint-li cera nova que les obreres pastaven allà mateix, el gran ciri pasqual, que cremava malament i que s'havia fos per un costat.

En veure aquells miracles tan grans, Cantonet demanava cada dia a la Mare de Déu que fos agràida i, ja que ell i son pare l'havien salvada d'afonar-se a la mar i l'havien portada al poble amb un èxit tan gran, que fes un miracle i li fes desaparèixer la gepa i el convertís en un home una mica guapo. Perquè si no, en fer-se gran, les dones no li farien cas i fugirien espantades, com ja li passava a l'escola amb les xiquetes, i no podria fundar una família com cal.

Cantonet era matiner i, gràcies a això, pogué viure ben despert el dia més gran de la seua vida. Eren les vacances de Nadal i, mentre el pare vigilava al terrat de la torre, ell treia els caragols que rosegaven les verdures

I com que els éssers celestials solen ser comprensius i complaents quan els precés són raonables, en fer divuit anys i mirar-se a l'espill de ca seua per davant i per darrere, al primer moment no es reconegué perquè, com en un d'aquells contes que li llegia l'àvia, es veié transformat en un xicot templat d'allò més que recordava en tot la formosa figura

del guardacostes. Cantonet, en veure's tan guapot, començà a anar a tots els balls que s'organitzaven pel rodal, on abans mai no s'havia atrevit ni a acostar-se. Però l'esperat èxit amb les dones no arribava. Ninguna no volia mai ballar amb ell. I ell, encara que ja sense amoïnar-se, se n'estranyava.

Així anà fent-se major, sense comprometre's ni festejar, fins que un dia, cantant en l'escolania, en mirar-se de reüll en un espill de l'església, caigué en el compte que l'espill de ca seua l'havia enganyat i que seguia sent lleig i geperut com havia estat sempre. Però ara ja no li importava. I en adonar-se del miracle també se n'adonà que el seu destí era cantar i predicar tota la vida en llaor d'aquella marededéu vinguda des del cel que havia trobat amb son pare feia molts anys. Estudià al seminari i la seua bondadosa dedicació a l'ofici durant anys i anys i la influència protectora de l'Assumpta feren que el papa el nomenés bisbe de la diòcesi, on acomplí el seu deure pastoral i construí nombroses esglésies i cases per als pobres.

Quan va morir el soterraren al nínxol on ja hi havia soterrats els avis i els pares, i a les parròquies del seu bisbat i dels bisbats veïns li cantaren misses; els fidels el recordaren molt de temps i a les viles i els pobles bastiren capelletes i altars, presidides per una petita imatge seua. Encara que ha desaparegut fins i tot la memòria d'aquelles construccions, la toponímia popular incorporà aquests fets i encara avui es poden trobar a molts pobles del rodal llocs que s'anomenen «Cantonet del Bon Bisbe Cantonet».